

STEL JE ZEEVRAAG

MD

Met meer dan 1000 zijn ze intussen, de Vlaamse onderzoekers en beheerders die van de zee en kust hun professioneel actieterrein maken. Ben je benieuwd naar hun bevindingen en heb je een prangende vraag over het zilte nat, de duinen, het strand of onze riviermondingen? Stel je zeevraag, zij zoeken voor jou het antwoord!

KAN ONZE NOORDZEE BEVRIEZEN?

Na de vele zachte winters van het afgelopen decennium en de berichtgeving over afsmeltende ijskappen was de aandacht voor dit natuurfenomeen wat op de achtergrond geraakt. Deze winter bracht daar enige verandering in, zij het dat de lange vorst- en sneeuwperiodes nooit het bevroren van delen van de Noordzee in zicht brachten. Zelfs een verhoopde nieuwe editie van de Elfstedentocht kon er niet van af.

Wat moet er dan wel gebeuren om toch minstens het strandwater te doen bevriezen? En hoe ver in de tijd moeten we teruggaan om getuigenissen te vinden van een dergelijk schouwspel? Twee vragen waarop we in deze bijdrage een antwoord zochten.

WANNEER BEVRIEST DE ZEE?

Terwijl zoet water bij 0°C in ijs wordt omgezet, befrist zeewater met een zoutgehalte als dat van de Noordzee (ongeveer 35 gram zout per liter water) pas bij een watertemperatuur van -1,8 tot -2°C. De kans dat het Noordzeewater aan onze kust befrist is overigens bijzonder klein. De gemiddelde wintertemperatuur van het zeewater bedraagt in België immers 6°C en het moet dus al behoorlijk lang en streng vriezen vooraleer het zeewater zo sterk is afgekoeld dat ijskristallen zich kunnen gaan vormen. Bovendien spelen ook de waterdiepte, de windsnelheid en de stroming een rol. Eens de befristtemperatuur bereikt, zal het ondiepe strandwater sneller bevroren dan het diepere water meer zeewaarts. Anderzijds houden stroming en harde wind de bovenste waterlagen in beweging wat ijsvorming verhindert.

In onze contreien is enkel gedurende de allerstrengste winters sprake van bevestigend

■ Marianne Florizoone als kind op het bevroren strand van Oostduinkerke tijdens de strenge winter van 1963 (MF)

zeewater. De winter van 1963 was in die zin legendarisch (zie verder), maar ook in 1929, 1947, 1954 en 1979 was sprake van ijsbanken, ijsschotsen of meer uitgestrekte ijsophoping langs onze kusten. Zo kende Oostende op Valentijnsdag 1929 de laagste temperatuur van de eeuw (-19°C), temidden een tiendaagse periode met in Ukkel gemiddeld slechts -8,9°C. Ijsvorming in rivieren en kanalen, maar ook op de Maas en in de Noordzee waren er het gevolg van. Ook de koudegolf die het land in zijn greep hield vanaf eind januari 1954 mocht er zijn. Rivieren en kanalen waren op veel plaatsen overdekt met ijs en aan de kust vormde zich een kleine ijsbank. Ijsvorming op het strand was er ook recenter tijdens de strenge vorstperiodes in 1979, halverwege de jaren '1980 en in 1996. Hoewel februari 1979 de laagste gemiddelde maandtemperatuur van de periode 1968-2008 kende, zakte de temperatuur van het zeewater voor onze kust niet onder -1°C.

DE NOORDZEE 'BEVROREN'; ENKELE GETUIGENISSEN

Toch blijft voor zij die het hebben meegemaakt, vooral die winter van 1963 in het geheugen gegrift. Marianne Florizoone, nog een kleuter tijdens die beruchte periode

(zie foto), getuigt: "Begin jaren '60, in een barre winterperiode, konden mijn ouders dit kiekje nemen op het strand van Oostduinkerke. Uitstapjes werden niet veel gemaakt in die tijd, maar zoiets spectaculairs zo dicht bij huis: een bevroren zee, dat mocht toch niemand missen. Daar stond ik dan als klein meisje van 3 of 4 jaar (ik weet het niet meer precies) op die grote bevroren ijsschots, een rots in de verdwenen branding. Ik besepte het toen niet, maar dergelijk staaltje wonderlijke, en vooral ijskoude, natuurpracht zouden we tot heden niet meer meemaken".

De Noordzee was, zover men kon zien, bevroren. Van golfslag was er op het strand geen sprake meer en enkelingen waagden zich verder op de bevroren zee. Ijsschotsen waren op sommige plaatsen tot wel 2-2,5 m hoogte opgestuwd.

(JS)

BRONNEN

- Brouyaux F., P. Mormal, C. Tricot, M. Vandiepenbeeck, & R. Verheyden (2004). Weer of geen weer: een eeuw natuurgeweld in België. KMI/Van Halewyck: Leuven, Belgium. ISBN 90-5617-581-5: 232 pp.